

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Aqvæ Vitæ, De Fontibvs Salvatoris. hoc est, Doctrina Evangelica De Meditatione mortis

Kispenning, Henricus

Antverpiæ, 1583

Liber Sextvs. Immortalitas animæ, & carnis nostræ Resvrrrectionis,
extremiq[ue] ac formidabilis Ivdicii, nec non æterni impiorum Svpplicii,
contra ἄδευς præfactos ac duros, nimiúmque securos, tam ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46214](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46214)

LIBER SEXTVS.

SIVE

IMMORTALITATIS ANI-

MAE, ET CARNIS NOSTRAE
Resurrectionis, extremique ac formidabi-
lis Iudicij, nec non æterni impiorum Sup-
plicij contra *ædeus*, præfractos ac duros, ni-
miumque securos tam sanos quam ægro-
tos, ASSERTIO.

In voluptatibus deditos, nec aliam Vitam superesse
cogitantes:

Querimonia.

CAP. I.
Eccl. 7.

N Ecclesiastico dicitur: In omnibus
operibus tuis memorare nouissima
tua: & in æternum non peccabis. Ni-
hil hac sententia verius. Qui fit ergo
ut ubique in deterius res humane, &
in omne nefas prolabantur: atque om-
nia simul vitia ad eò succrescant & multiplicentur, ve
nullus sit neque modus neque finis? In omni conditione
& gradu, multa obliuio, multa negligentia: & omnino
plus scelerum quam virtutum. Videlicet non cogitamus
quod scriptum est: Memorare nouissima tua. Ut rectè
de nobis dici valeat, Gens absque consilio, & sine pru-
dentia: vtinam saperent & intelligerent, ac nouissima
providerent. Nam si in mente assiduè volueremus ea,
qua in sacris literis de Morte omnibus fere momentis
imminen-

Deut. 32.

imminente, quæ item de mortuorum Resurrectione, & horribili Dei Iudicio, ac de perpetuis impiorum Supplicio, atq. æterna piorum Felicitate traduntur: equidem longè aliter vitam institueremus. Quem enim delectet in voluptatum carnalium cano volutari, cui ob oculos versatur illud Pauli, Statutum est hominibus semel mori: post hoc autem iudicium? Sic neminè ad fraudes & rapinas ^{Heb. 9.} auaritia protrudet, imò verò nec leuis aliqua rerum terrenarum cura sollicitum habebit, qui mortis horam incertam, & secuturum tremendum nimis iudicium animo concipit ac discit. Sed nec fieri potest, ut quæquam superbia inflat, ambitio extollat, ad ultionem ira extimulet, linor exurat, cuius animum Christi tribunal occupat. Omnes enim stabimus ante tribunal ^{Rom. 14.} Christi.

Mira res. Nihil experimur magis quotidie, quàm mortem: & nihil minus cogitamus quàm mortem. Efferruntur parentes, comitamur funera: apertis monumentis cernimus oculis nostris nihil de corporibus superesse, quàm ossa & cineres: nec tamen subit animum, quòd & nos eadem fata maneant. Et quia hæc nihil nos mouent: fit ut Gehenna metus non admodum nos quoque torqueat. Quis hic fascinat mentes nostras? Quis nisi serpens ille antiquus, versipellis, malignus, prestigiator: qui ^{1. Cor. 11.} sicut Enam seduxit astutia sua: ita corrumpit sensus nostros. Is nobis adimit cogitationem mortis, ut in morte nos teneat. Nouit enim nihil ad vitiorum omnium euersionem aequè facere, atque huiusce rei cogitationem. Nam ubi animum occupauit cogitatio mortis, mox etiam eorum quæ mortem sequuntur, subit cogitatio. Hinc ergo ^{Esa. 66.} offert se Gehèna, & Ignis ille inextinguibilis, & Vermis ^{Mat. 9.} qui nunquam moritur, mentemq. totam ita concutunt, ut iam nec diuitie, nec dilicia, nec quocquam caterorum,
 detinere

Job 10.

detinere eam, aut voluptate queat afficere. Quod si liceret Infernum semel aspicere, terram illam tenebrosam et opertam mortis caligine: terram miserie & tenebrarum, ubi umbra mortis & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat: quos ibi ululatus audiremus? quos horrores conspiceremus? Quot videremus ibi in mediis flammis ardentibus, quos olim admirati sumus, & beatos predicauimus: qui vite huius suauitates maximo studio exquirebant: qui argentum congeriebant & aurum: qui coniungebant domum ad domum, & agrum agro copulabant: quos inconsumptibiles flamma allambunt, inter tormenta & incendia tartarea immortales victuri, non centum, non mille, aut centies vel millies mille annis, sed in aeternum: sicut scriptum est, Fumus tormentorum eorum ascendet in secula seculorum.

Baruch 3.
Esa. 5.

Apoc. 14.

2. Tim. 3.

Chry. Hom.
20. in Gen.

Quonia igitur hodie nimis multi sunt, qui voluptates magis quam Deum amant, habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes: qui ore Christianismum, reipsa Epicureismum proficuntur: visum est esse refore, ut priusquam de horribili Dei Iudicio dicamus, de immortalitate anime, ac carnis Resurrectione, ex Scriptura sacra quadam proferamus: si forte Dominus Deus aperiat illis cor, ut intendant his que dicuntur. Manifestum namque est, ita se habere peccatum, ut priusquam fiat, & ad opus perueniat, obtenebret & decipiat mentem: postquam autem consummatur, palam nobis suam absurditatem proferat & ostendat. Vnde breuis illa & absurda voluptas, continuum dolorem menti inserit, conscientiaq, fiducia aufert, &c. Hinc fit, ut qui delitiis immergi sunt ac voluptatibus, omnia cupiant cum illis, hoc est, cum corpore suo concidere: nec vllum superesse iudicem, qui vite huius rationem ab ipsis reposcat: videlicet ut accusatricem illam
Conscien-

Conscientiam, quasi carnificem ipsos lancinantē & flagellantem perpetuo circumferre necesse nō habeant. Itaque quod optant, instigante Satana, tandem sibi persuadent: et posito omni metu diuini numinis, carnalibus desiderijs audacter indulgent: breuem hanc voluptatulam, & momentaneum mundi gaudiolum, partē suam arbitrantur. Vnde Scriptura dicit: Impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit. Et David propheta ait: Dixit insipiens in corde suo, Non est Deus. Hac ratione factum est, ut Epicuri, & ipsius praeceptorum Dicae archi & Democrii disciplina multo celebrior semper fuerit, quam caterorum philosophorum: quod homo voluptati deditus docuit Deos nihil curare nostra: non ira, non gratia tangi: inferorum poenas non esse metuendas, quod anima occidant post mortem, &c. Et Simoni mago obiectum à B. Petro legimus, quod animam asseueraret esse mortalem: uti ne spe futurorum recte iusteq; viueretur. Nā si, inquit, desperantur futura, quid nisi abscindatur misericordia, luxuria indulgeatur & voluptatibus: ex quibus omnem iniustitiam consurgere constat? Inde vox illa Epicureorum apud Esaiam & apostolum Paulum: Comedamus & bibamus, cras enim moriemur. Errauerunt autem impij, testante Scriptura: & nescierunt sacramenta Dei, neque sperauerunt mercedem iustitiae, nec iudicauerunt honorem animarum sanctarum. Quoniam Deus creauit hominem inextremabilem: & ad imaginem similitudinis suae fecit illum.

Sic ergo habet Ecclesiae fides, oraculo Diuino confirmata: nempe, Animam hominis substantiam esse simplicem, separabilem à corpore: quippe qua discedens à corpore, immortalis, per se subsistens, manet: non conditam ex materia aliqua, sicut corpus ex terra, neque

Sap. 1.

Prou. 18.

Psal. 135.

Lactan. In. fit. lib. 3. cap. 17.

Clemens Recognit. lib. 3.

Esa. 22.

1. Cor. 15.

Sap. 2.

Ecclesiae fides de Anima immortalitate: & corporis Resurrectione.

ex substantia Dei, sed ex nihilo formatam: à Deo autem infundi seu inspirari in corpus humanum, ut eius agitatione viuat, tantisper donec ipsi Deo placeat: ac demum eo iubente puluis reuertatur in terram de qua sumptus est, & spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum. Porro puluerem illum, hoc est, corpus humanum, in nouissimo die ad tuba vocem resur-recturum esse.

Ecl. 12.
Ioan. 5.

2. Cor. 13.
1. Thefl. 4.

Hac Doctrina adeò est Christianorum propria, ut si ea subuertatur, præcipua oporteat collabi Religionis nostra capita: ut Apostolus Paulus docet 1. Corinth. 15. *Quam* ideò solidis sacre scripturae testimoniis confirmabimus, ut de secuturo Iudicio minus dubitemus.

DE ANIMÆ IMMORTALITATE.

Testimonia S. Scripturæ, atque etiam naturalis Rationis.

CAP. II.

Gen. 1.

Gen. 2.

I.
Moses cum in principio narrasset calum & terram, & omnia quæ in eis sunt, à Deo esse condita: ubi ad hominis creationem venit, dixisse Deum ait: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Ac postea: Formauit Dominus Deus hominem de limo terra. Non animam, sed corpus de limo terra formatum esse, intelligendum est. Nam additur: Et inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ. Cuius eius? utique hominis, quem de limo terra finxerat. In huius faciem inspirauit spiraculum vitæ, id est, animam quæ spiraret ac viueret. Quam mirabili Deus prouidentia non ex sese, ceu partem aliquam naturæ suæ, neque ex materia vlla elementalī formatam, sed substantiam ad*
Ima.

Imaginem suam factam, immortalem, per se subsistentem, corpori efformato tanquam materie preparata creavit ac indidit. Et factus est homo in animam viventem. Per utramque ergo sententiam Moses & originem à Deo propriam, & anima immortalitatem denotavit. Non enim poterat esse imago & similitudo Dei, si mortis termino clauderetur. Immortalis est ergo anima, ne à Creatoris sui similitudine discrepare videatur. Nam immortalis & eternus est Deus.

August. de Spiritu & anima, ca. 18

II.

Ad Abrahamum dicit Deus: Tu ibis ad patres tuos, sepultus in senectute bona. Et postea scribitur: Deficiens mortuus est in senectute bona, &c. congregatusque est ad populum suum. Et de Isaac: Consumptus aetate mortuus est: & appositus est populo suo senex & plenus dierum. Iacob quoque dicit se descensurum in infernum ad filium suum. Ac postea dixit filiis suis: Ego congregor ad populum meum: sepelite me cum patribus meis. Rursum Josia Regi Iuda dicitur: Colligam te ad patres tuos, & colligeris ad sepulchrum tuum in pace, ut non videant oculi tui mala.

Gen. 15.

Gen. 25.

Gen. 35.

Gen. 45.

Gen. 49.

4. Reg. 21.

Docent haec Testimonia, piorum animas non dissipari, ut pecudum evanescent, sed congregari & colligi ad populum suum: hoc est, ad caelum beatae Ecclesiae. Unde Esaias dicit: Viri misericordia colliguntur, quia non est qui intelligat, à facie enim malitiae collectus est iustus. Ut enim sciamus, post hanc vitam restare aliam: non morimur, sed colligimur, secundum scripturam.

Esa. 57.

Ada. Saffour in Esaiam.

III.

In Exodo legimus, Dñm ad Moysen sic locutum: Ego sum Deus patris tui, Deus Abraham, & Deus Isaac, et Deus Iacob. Hunc locum Christus contra Sadduceos, qui nec angelum, nec spiritum, nec resurrectionem corporum

Exod. 3.

Hieron. in Com. in

Mat. cap. 22.

Acto. 23. *confitentes, animarum quoque interitum prædicabant, ad eternitatem animarum probandam adducit: statimque infert, Non est Deus mortuorum, sed viuētium: ut cum probauerit animas permanere post mortem, (neque enim poterat fieri, ut eorum esset Deus, qui nequaquam subsisterent) consequenter introduceretur & corporum resurrectio, quæ cum animabus bona malæve gesserunt.*

IIII.

Prouerb. 14. *Salomon in Prouerbiis, In malitia, inquit, sua expelletur impius: sperat autem iustus in morte sua. Cum mors sit terribilis & molesta, quid posset iustus in ea sperare, nisi esset post eam altera vita multo illustrior & præstantior? Sperat ergo iustus in morte sua: quia cum animam exhalabit, consecuturum se immortalitatem & eternam vitam nouit.*

V.

Sap. 5. *In libro Sapientie inducuntur impij in æternis poenis cruciati suam miseriam plorantes, & statim subditur: Talia dixerunt in inferno hi, qui peccauerunt. Et paulo post dicitur: Iusti autem in perpetuum uiuent. Ac rursum: Iustorum anima in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis. Visi sunt oculis insipientium mori: illi autem sunt in pace. Etsi coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorū immortalitate plena est.*

Sap. 3.

VI.

3. Reg. 17. *Elias orat super filium Sarephthana uidua, dicens: Domine Deus meus, reuertatur obsecro anima pueri huius in viscera eius. Et reuersa est anima pueri intra eum, & reuixit. Et in Luca dicitur de filia Archisynagogi, Reuersus est spiritus eius, & surrexit continuo. Non potest autem reuerti, quod perit, seu esse desijt.*

Luc. 8.

VII.

Matt. 10. *Christus apud Mattheum dicit: Nolite timere eos qui oc-*

qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam. Anima igitur non interimitur, pœnas tamen in gehenna luit.

VIII.

In Transfiguratione Domini apparuerunt Moses & Elias cum Christo loquentes. Lucas Euangelista eos dicit visos in maiestate, & dixisse excessum Christi, quem completurus erat in Hierusalem. Moses tanto ante aduentum Christi tempore mortuus est in monte Nebo, & Elias raptus est in celum per turbinem, & tamen apparent cum Christo loquentes: unde evidentissime demonstratur, eos ab hominum cōspectu ablatos, non in nihilum redactos, sed viuere immortales. Et Moses quidem anima soluta corpore, Elias verò corpus & animam habens, testimonium reddunt, & animas immortales esse: & corpora ad immortalitatem reuictura.

IX.

In Luca dicit ad diuitem Deus: Stulte, hac nocte animam tuam neperunt à te: qua autem paraſti, cuius erunt? Non dixit, moritur: sed repetunt à te. Quod repetitur, manet: quod interimitur, non manet. Quomodo enim interimitur, (ait Ambrosius) de qua dixit sapientia Dei, non timendum quenquam, qui potest corpus occidere, animam autem non potest? De qua dicit propheta: Anima mea in manibus tuis semper. Semper, inquit, non in tempore. Et tu commenda animam in manibus Domini. Non solum cum recedit è corpore, sed etiam cum est in corpore, est in manibus Domini: quia non vides eam vnde veniat, aut quo vadat.

X.

Historia quoq. diuitis voluptuarij & Lazari mendici, immortalitatē anime manifestè adstruit. Factum est, ait

Matt. 17.
Luc. 9.

Deut. 34.
A. Reg. 2.

Luc. 12.

Ambros. de
bono mortis
cap. 10.
Matth. 10.
Psal. 118.

Luc. 16.

est, ait Euangelista, ut moreretur mendiculus, & portaretur ab Angelis in sinu Abrahe. Mortuus est autem & diues: & sepultus est in inferno. Eleuans autem oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham à longe, & Lazarum in sinu eius. Vides hic Lazari animam, similiter & diuitis, non euanuisse: sed detrusam huius animam ad inferos, illius autem in Abrahe sinum ab Angelis translata.

XI.

Ioan. 10.
Ambros. de
bono mortis
esp. 10.

In Ioanne Christus D. N. dicit: Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam. Ergo non moritur cum corpore anima: que & ponitur & resumitur, et in manus Dei patris comedatur.

XII.

Luc. 23.

Dominus noster Iesus Christus ad latronem expirantem ait: Hodie mecum eris in paradiso. Necessse est igitur latronis animam cum corpore non extinguere.

XIII.

Acto. 7.

S. Stephanus commendat Domino Iesu spiritum suum. Itaque hac voce, animas ne in morte quidem interire, sed in vita melioris conditionem transire: imò & in ipsa morte vitam per Christum inueniri significat.

XIII.

Philip. 1.

Apostolus Paulus desiderium habuit dissolui, & esse cum Christo. Ergo anima in morte aut dissolutione hominis non interit, sed vivit: pijs quidem hominis cum Christo, impijs autem cum diabolo & angelis eius, ad subeundum supplicium sempiternum: iuxta illud Salvatoris nostri Christi, Ibunt hi in supplicium aeternum, iusti autem in vitam aeternam.

XV.

Apoc. 6.

Ioannes Apostolus in Apocalypsi sua vidit subtrahi altare animas interfectorum propter verbum Dei, & propter

propter testimonium quod habebant: et clamabant voce magna dicentes, *Vsq̄quo Domine sanctus & verus non iudicas, & non vindicas sanguinem nostram de his qui habitant in terra? Et datae sunt illis, inquit, singula stole alba: & dictum est illis, ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conferui eorum, et fratres eorum qui interficiendi sunt sicut & illi. Perspicue demonstrat hoc testimonium, animas ne ad tempus quidem mori, (ut falso opinabantur olim quidam in Arabia, dicentes, animas hominum per mortem cum corporibus interire pariter & corrumpi: rursus vero in tempore resurrectionis cum corporibus suscitari) sed existere sempiternas: ac posteaquam à corporibus discesserunt, aut suppliciiis dedi, aut cum Christo feliciter aeternum viuere.*

Euseb. Hist.
eccles. lib. 6.
cap. 27.

XVI.

In historia Iob viri simplicis ac recti legitur: Et ad-^{Iob 42.} didit Dominus omnia quaecunque fuerant Iob duplicia: & facta sunt ei quatuordecim millia ouium, & sex millia camelorum, & mille iuga bouum, & mille asinae. Et fuerunt illi septem filij & tres filiae. Quod septem millia ouium, & tria millia camelorum, quingenta quoque iuga bouum, & quingentas asinas ante habuerit, ipsa eiusdem historiae praefatio ostendit: quae per flagellum perditam, ei sunt duplicia restituta. Filij autem totidem^{Iob. 1.} sunt redditi, quot amisit. Septem quippe filios & tres filias habuit: septem autem rursus filios & tres filias recepisse describitur, ut & hi qui extincti fuerant, viuere demonstrantur.

Gregor. lib.
31. Moral.
cap. 16.

XVII.

Tria haec ita sunt cōnexa et cōiuncta, ut diuelli ac dis-^{Ioan. Iud.} sociari nullo modo nec possint, nec fas sit: Dei Religio, Dei^{Viues, de} Prouidentia, Anima nostra immortalitas. *Quisquis vnus*^{Verita. fid.}
istorum^{chr. Lib. 2.}

istorū tentarit labefactare, aliorū quoq. fidem concutiet. Nā si Animæ nō sunt immortales, bene aut secus factorū nulla sunt Pœne, nulla Præmia. Hac enim in decursu presentis cui omnia permista & confusa cernimus: ut nihil sit aliud hominū vita, quàm merum latrocinium. Nulla est ergo Deo cura de nobis. Quòd si nos non curat, quorsum coletur à nobis? vana ac stulta persuasio fuerit Religio ac Pietas. At nos tamen homines omnes, & nationes quantumcunque barbaras, animaduertimus adduci naturaliter ad Religionem aliquam: laudare ac probare modestiam, moderationem, gratitudinem, pietatem, mansuetudinem, patientiam, equitatem. Fieri ergo non potest, quin hæc sint bona, & contrariis potiora: cuius rei nulla est ratio, si Deus non sit spectator ac Iudex. testantur igitur nos illi cura esse, & pietatis premium alibi expectandum. Quòd si illic est virtutis pretium, & hominis finis: anima profectò illic viuet.

Quis Animarum ex corpore migrantium status: Ex Athanasio, Episcopo Alexandrino.

CAPVT

III.

Quæstione
29. & sequ.

Psal. 37.

Iob 10.

Luc. 23.

Athanasius Episcopus ad Antiochum principem, quò post mortem reciperetur animæ, interrogantem: Aliena est, inquit, & horribilis quæstio, & hominibus abscondita: non enim permisit Deus redire quenquā inde, qui annunciarer, vbi aut quomodo sint illæ à nobis profectæ animæ. Tamen ex Scripturis discimus, quod peccatorū animæ inferius omni terra & mari existant, ut inquit Psal. In tenebris & in umbra mortis, & in lacu infimo. Atque in Iob scriptum est: In terrā tenebrosam, & opertam mortis caligine, in terram tenebrarum aterralium, vbi non est videre lumen, neq. vitam hominibus. Iustorum autē animæ post Christi aduentum & mortem, id quod de latrone in cruce didicimus, in Paradiso

radiſo ſunt. Nō enim propter ſolā latronis animā Chriſtus Deus noſter Paradīſum aperuit, ſed etiam propter reliquas oēs ſanctorum animas. Pēgit deinde Antiochus interrogare: Nunquid igitur receperunt iuſti bona ſua, & peccatores pōnā? Reſpondet Athanaſius dicens, Nequaquam, attamen gaudiū nacti ſunt Sanctorum anima: & iſta eſt fruitio earū particularis, ſicut & triſtitia quam peccatores habet, eſt particulare ſupplicium. Quomodo enim accerſit rex amicos ſuos, ut ſecum prandeant: & damnatos ut puniantur: hi autē qui ad prandium ſunt vocati, gaudent & latantur coram rege in palatio vſque ad horam prandiū, damnati autem in carcere clauſi manent in marore & triſtitia, vſq. dum veniat iudex: ita tandē intelligere oportet etiam de animabus que iſtuc à nobis migrauerunt.

De eodem animarum ſtatu poſt mortem, D. Auguſtini Sententia.

Tempus quod inter hominis mortem, & ultimam reſurrexionē interpoſitū eſt, animas abditis receptaculis cōtinet, ſicut vnaquaq. digna eſt, vel requie vel erumna, pro eo quod ſortita eſt in carne cum viueret.

Ante Paſſionē Domini omnes anime Sanctorum in inferno ſub debito prauaricationis Adę tenebantur, donec auctoritate Domini per indebitam eius mortem à ſeruili conditione liberarentur. Poſt Aſcenſionem Domini in celos, omnium Sanctorum anime cum Chriſto ſunt: & exeuntes de corpore ad Chriſtum vadunt, expectantes reſurrexionem corporis ſui, ut ad integrā & perpetuam Beatitudinem cum ipſo pariter immutētur: ſicut et peccatorū anime in inferno ſub timore poſite, expectant reſurrexionem ſui corporis, ut cum ipſo ad pōnam detrudantur eternam.

Mortuis

CAPVT

IIII.

In Enchirid.
ad Laur.

cap. 109.
De Dogmatibus eccl.
cap. 77. 78.

Tractatu 49.
in Ioannem.

Mortui dicti sunt in scripturis saepe DORMIENTES, sicut Apostolus dicit 1. Thess. 1. 11. Nolumus vos ignore fratres de dormientibus, &c. Ideo & ipsos Dormientes appellauit, quia resurrecturos prauinciauit. Dormit ergo omnis mortuus, & bonus & malus, sed quomodo interest in ipsis qui quotidie dormiunt & exurgunt, quid quisque videat in somnis, alij sentiunt lata somnia, alij torquentia, ita vt euigilans dormire timeat, ne ad ipsa iterum redeat: sic vnusquisque hominum cum causa sua dormit, & cum causa sua surgit: & interest, quali quisque custodia recipiatur, ad iudicem postea recipiendus: nam & receptiones in custodia pro meritis causarum adhibentur: alios iubentur custodire lictores, humano & miti officio atq. ciuili: alij traduntur optionibus: alij mittuntur in carcerem: & in ipso carcere non omnes, sed pro meritis causarum in ima carceris detruduntur. Sicut ergo diuersa custodia agentiu in officio: sic diuersa custodia mortuoru, & diuersa merita resurgentiu: receptus est pauper, receptus est diues: sed ille in sinu Abrahae, ille ubi sitiret & gutta non inueniret. Habent ergo omnes anima, cum de seculo exierint, diuersas receptiones suas: habent gaudium boni, & mali tormenta. Sed cum facta fuerit resurrectio, & bonorum gaudium amplius erit, & malorum tormenta grauiora, quando cum corpore torquebuntur.

Luc. 16.

DE CARNIS NOSTRAE RESVRRECTIONE.

Testimonia & Argumenta ex S. Scriptura, & ab Exemplis, atque etiam humanae naturae Ratione & Iudicio desumpta.

CAPVT

V.

Epiphan. in
lib. Ancorat.

IN Carnis Resurrectione, omnis Thesaurus, & Fundamentum omnis sapientis cogitationis, et omnis bona opera-

operationis depositum est: qua quidem validissimis S. Scripturae Testimoniis & Exemplis, atq. etiam Argumentis ex humane natura Ratione & Iudicio, mirifice confirmata est. Huius generis maxime insignia sunt, qua sequuntur.

EX VETERI TESTAMENTO.

I.

Resurrectionis mortuorum primum in Abel extat testimonium, quod post mortem sanguis eius Dominum alloquitur. Sanguis autem non anima est, sed in sanguine anima est. Et non dixit: Anima clamat ad me, ostendens, quod est spes Resurrectionis corporum.

Gen. 4.
Epipl. lib.
1. co. 1. Sc.
cta. 9.

II.

Deus dixit ad Noë post diluuium: Sanguinem animarum vestrarum requiram de manu omnium bestiarum, &c. Quomodo requireret sanguinem hominis de manu omnium bestiarum: nisi quia resuscitabit corpora hominum mortuorum? non enim pro homine morientur bestiae, ut in punitionem scilicet commissi sceleris illud patiantur, quod homini intulerunt. Nominantur autem bestiae, non quod etiam resuscitabuntur, sed quò magis exprimatur Resurrectio, etiam denotorum corporum: cum de ipsis denotoribus exactio edicitur.

Gen. 9.
Damas. de
orth. fide li.
4. cap. 28.

Tertull. li. de
Resur. catu is

III.

Iacob propriorum ossium curam gerens, velut de non pereuntibus praecepit. Et non hic solum, sed etiam Ioseph eadem consequentia praecipiens Resurrectionis speciem ostendit: cuius ossa per annos quadraginta in castrorum ordine gestabantur. Si non spes fuisset Resurrectionis, qualis esset ossium cura, ut de corruptibilibus ossibus praeciperent insti?

Gen. 49. 50.
Heb. 11.
Epiphan. lib.
1. to. 1. Sc.
cta. 6.
Et lib. Anco.
Exod. 13.

Ad Mo-

IIII.

Exod. 4.
Epiphan. in
lib. Ancor.

Ad Mosen ait Dominus: Quid est in manu tua? Ipse verò dixit: Virga. Virga autem hac lignea erat, & sicca penitus: & dixit, Abuce ipsam in terram. Et abiicit aridam virgam: & quod aridum erat, humidum Deus efficiebat: & non solum humidum, sed etiam animatum, imò & natura alteratum, & essentia aliter formatum. Non erat spectrum hoc opus, sed factum in veritate: alioqui propheta non aufugisset à cōspectu serpentis. Certitudinem ergo Resurrectionis per virgam operatus est Deus, & propriam potentiam ostendit: ut ne quis fidem deroget in omnibus potenti.

V.

Num. 17.
Epiphan.

Virga Aaron germinavit cum sicca esset, & fructum produxit: in sp̄e vite mortua corpora nostra resurrectionis esse significans. Similia enim ostendit Deus futura ab ipso Resurrectionis.

VI.

Deut. 34.
4. Reg. 1.
Luc 9.
Tertullian.

Moses in monte Nebo mortuus, & Elias in turbine raptus, in Domini transfiguratione in monte Thabor agnoscebantur: alter in imagine carnis nōdum recepte, alter in veritate nondum defuncte, eandem habitudinem corporis etiam in gloria perseverare docuerunt.

VII.

Genes. 5.
4. Reg. 2.
Num. 16.
Epiph. in
Ancor.

Enoch & Elias in corpore & anima permanserunt propter spem. Et ne quis rursus ambigat, etiam alios in orcum detruxit Deus unā cum corporibus. Aperuit enim terra os suum, & deuorauit Dathan & Abiron: & descenderunt in orcum viuentes corpore & anima. Ex ipsa enim hora in iudicium traditi sunt, neque corporibus solutis, neque reliquiis traditis, aut parte: sed totis ipsis cum corpore & anima traditis in Supplicium.
Mose

Moses cum duodecim tribus Israël iam moriturus benediceret, ad Ruben progressus, inquit: *Vinat Ruben, & non moriatur. cum olim ante centum viginti sex annos sepultus esset: ut vitam post mortem esse ostenderet. Vinat, dicens, in Resurrectione significans: nouerat enim, quod uiuent omnes. Et, Non moriatur, in Iudicio: non mortem, quae per corporis discessum contingit, dicens, sed eam qua contingit per condemnationem.*

Deut. 33.
Epiphan. lib.
1 to. 1. secta.
9. Et in An-
corato.

IX.

Ait Dominus, ego occidam, & ego uiuere faciam: percutiam & ego sanabo: & non est qui de manu mea possit eruere. Certè posteaquam occiderit, uiuificabit: ergo per mortem occidens, per Resurrectionem uiuificabit. Caro est autem quae occiditur per mortem: caro itaque & uiuificabitur per Resurrectionem. Certè si occidere, carni animam eripere est, uiuificare contrarium eius carni animam referre est: caro resurgat necesse est, cui anima per occisionem erepta, referenda est per uiuificationem. Et nihil omnino in uniuersum eximere ex magna ac forti ipsius manu ad perditionem & interitum potest: non ignis, non mors, non tenebrae, non caecos, non corruptio.

Deut. 32.
Tertullia.
lib. de Re-
sur. carnis.

Epiphan. lib.
2. to. 1. h. 2.
ref. 64.

X.

In eodè Cantico Moses sic dicit: *Indicabit Dominus populū suum, & in seruis suis miserebitur. Ac rursum: Sanguinem seruorum suorum ulciscetur: & vindictam retribuet in hostes eorum. Est luculentissimum de Resurrectione & Iudicio extremo testimonium: quo sese fortissimi illi Machabaei fratres in acerbissimis tormentis consolati sunt. Fusserat enim impius ille Rex amputari linguam: & cute capitis abstracta, summas quoque manus & pedes praescindi: deinde ignem admo-*

Deut. 32.

1. Mach. 7.

f ueri, &

ueri, & spirantes torrerent in sartagine. Primo igitur ad hunc modum excarnificato & extincto: secundus ad poenam raptus, atque in ultimo spiritu constitutus, sic ad tyrannum ait: Tu quidem scelestissime in presenti vita nos perdis, sed rex mundi defunctos nos pro suis legibus, in aeterna vite resurrectione suscitabit. Post hunc tertius linguam postulatus cito protulit, & manus constanter extendit: & cum fiducia ait: E celo ista possideo, sed propter Dei leges nunc haec ipsa despicio, quoniam ab ipso me ea recepturum spero. Et quartus cum iam esset ad mortem, sic ait: Potius est ab hominibus morti datos spem expectare à Deo, iterum ab ipso resuscitandos. tibi enim resurrectio ad vitam non erit. Reliqui unà cum matre idem subire supplicium, eadem Resurrectionis fide ac spe confirmati. Nihil autem his eorum Testimoniis praclarior.

EX PROPHETICO ELOQVIO.

XI.

Iob 19.
Hieron. ad
Pammachiū
aduer. erro-
res Ioan.
Hierof. Epif.

S. Iob ex fiducia resurgendi contemnit praesentia solatio futurorum, dicens: Scio quod redemptor meus uiuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum, & rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea uidebo Deum. Rursum, ait, circumdabor pelle mea. Certè ubi pellis & caro, ubi ossa & nerui & sanguis & uene: ibi carnis structura, ibi sexus proprietas. Et in carne, inquit, mea uidebo Deum. Quando omnis caro uidebit salutare Dei, & Iesum Deum: tunc & ego uidebo Redemptorem & Saluatorem & Deum meum. Videbo autem in ista carne, quae me nunc cruciat, quae nunc pro dolore distillat. Idcirco Deum in carne conficiam, quia omnes infirmitates meas sua Resurrectione sanauit.

Apud

XII.

Apud Ezechielem famosa est Visio, & omnium Ec-
clesiarum Christi lectione celebrata. Et eduxit me, in-
quit Propheta, in spiritu Domini: videlicet manus
Domini, qua posuit illum in medio campi, qui plenus
erat humanis ossibus: nec enim est passa requiescere, sed
fecit ossa omnia circuire, qua non erant aperta humo, sed
super campum iacentia, propter temporis vetustatem
arida siccaque vehementer, & nihil humoris habentia.
Ad sermonem autem Domini, primum ossa cum
aliis ossibus nervorum vinculis colligantur: deinde im-
plentur carnibus, & desuper ob pulchritudinem exten-
ditur cutis, qua nudarum carnum operiat scditatem:
iacebantque humana corpora spiritum non habentia.
Idcirco Propheta vaticinatur ad spiritum, qui ingres-
sus est humana corpora, statimque vixerunt, steterunt-
que super pedes suos. Deinde, haec dicit Dominus Deus:
Ecce ego aperiam tumulos vestros, & educam vos de
sepulchris vestris, populus meus, & inducam vos in
terram Israel, &c. Quomodo ergo in prima conditio-
ne, insufflauit Deus in faciem hominis, & factus est in-
animam uiuentem: sic & secunda conditio, id est, Re-
surrectio mortuorum, insufflante spiritu, uiuificabitur.

Ezech. 37.
Hieron in
Ezechielem.

Gen. 2.

XIII.

In Daniele, Angelus Domini missus, ut doceret, que
ventura sunt in nouissimis diebus, ait: Et multi de his
qui dormiunt in terra puluere, euigilabunt: alij in vi-
tam eternam, & alij in opprobrium, ut videant semper.
In hoc capitulo mortuorum perspicue describitur
Resurrectio: alijs suscitatis in vitam eternam, &
alijs in opprobrium sempiternum. Et manifeste cor-
porum insinuat Resurrectio. Non enim quis dicere
possit,

Dan. 12.
Hieron. in
Danielem

f 2

possit,

Damasc. lib. 4. cap. 28. Ioan. 5. possit, animas in terra puluere dormire. Congruit hoc Angeli dictū, cum Christi Iesu D. N. sententia: Omnes qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei, & procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vite: qui vero mala egerunt, in resurrectionem iudicij.

XIII.

4. Esd. 7. Ambros. de bono mortis, cap. 10. Ioan. 14. In Esdra libris legimus: Quia cum venerit Iudicij dies, reddet terra defunctorum corpora, & puluis reddet eas, quæ in tumulis requiescunt reliquias mortuorū. Et habitacula, inquit, reddent animas, quæ his commendate sunt: & reuelabitur Altissimus super sedem Iudicij. Hæ sunt habitationes, de quibus dicit Dominus, Multas mansiones esse apud Patrem suum, quas suis pergens ad Patrem discipulis praparet. Nec quicquam hoc illustrius Testimonio.

EX DOCTRINA D. N. IESU CHRISTI.

XV.

Matt. 18. Luc. 19. Tertull. de Refut. carnis Dominus noster Iesus Christus in Euangelio ad hoc venisse se dicit, uti quod perit, saluum faciat. Quid dicis perisse? Hominem sine dubio. Totūmne, an ex parte? utique totum. Siquidē transgressio, quæ perditionis humana causa est, tam anima instinctu ex concupiscentia, quàm & carnis actu ex degustatione commissa, totum hominem elogio transgressionis inscripsit, atque exinde merito perditionis impleuit. Totus itaque saluus fiet, qui perit totus, delinquendo totus.

XVI.

Ioan. 6. Tertull. de Refut. carnis Rursum dicit Dominus: Ego veni, non ut meam, sed ut Patris qui me misit faciam voluntatem. Quam oro? ut omne quod dedit mihi, non perdam ex eo quicquam, sed resuscitē illud in nouissimo die. Quid à patre Christus acceperat, nisi quod & induerat? hominem sine dubio,

bio, carnis animaq; texturam. Neutrū ergo eorū
quæ accepit, perire patietur.

XVII.

Capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Frustra
numerati, si aliquando perituri. Ideo aliās dicit: Et ca-
pillus de capite vestro non peribit.

Luc. 11.
Hieron. ad
Pamachiu.
Luc. 11.

EX APOSTOLICIS INSTRUMENTIS.

XVIII.

Apostolus Paulus ad Romanos scribit: Quod si
spiritus eius qui suscitauit Iesum à mortuis, ha-
bitat in vobis: qui suscitauit Iesum Christū à mortuis,
uiuificabit & mortalia corpora vestra, propter inhabi-
tantem spiritum eius in vobis. De Resurrectione ser-
monem mouet, dicens: Ne angaris animo, quod mortali
corpore cinctus es: habes enim spiritum Dei, qui excita-
uit Christum ex mortuis. Equè autem ac illum exci-
tauit: sic & te resuscitabit, imò & viuificabit. Resurgēt
enim & illi, quibus spiritus Dei non fuerit, sed ad suppli-
cium: qui verò spiritum habuerint, in vitam nunquam
ruituram.

Rom. 8.

Theophyla-
tus.

XIX.

Rursum ad eosdem, Existimo, inquit, non dignas esse
passiones huius temporis, ad futuram gloriam, quæ in nos
habet reuelari. Si per carnē compatimur, cuius est pro-
prie passionibus corrumpi, eiusdē erit, & quod pro com-
passione promittitur. Atque ad eō carnī adscribit pres-
surarum proprietatem, ut & aliās dicat: Cū venissē-
mus in Macedoniam, nullam remissionem habuit caro
nostra. Dehinc, ut & anima daret compassionem. In
omnibus, inquit, compressi. Extrinsecus pugna, debellan-
tes scilicet carnem: intrinsecus timor afflictiōis scilicet
animam. Ita amborum erit etiam glorificari; sicut &
compati.

Rom. 8.
Tertull. de
Resur. carnis

1. Cor. 7.

compati. Secundum collegia laborum, consortia etiam decurrant necesse est praeiorum.

XX.

1. Cor. 15.
Tertull.

Epistola priore ad Corinthios sic scribit: Oportet corruptivum istud induere immortalitatem. Quid mortale, nisi caro? quid corruptivum, nisi sanguis? Ac ne putes aliud sentire Apostolum providentem tibi, & ut de carne dictum intelligas laborantem, cum dicit, **ISTUD** corruptivum: & **ISTUD** mortale: cuiem ipsam tenens dicit. Certè **ISTUD** nisi de subiecto, nisi de comparanti pronunciaſſe non potuit.

XXI.

1. Cor. 5.

In Epistola altera ad Corinthios ait: Scimus quòd si terreſtris noſtra domus huius tabernaculi diſſolvatur, ædificationem ex Deo habemus, domum non manuſactam, æternam in cælis. Terreſtrem domum tabernaculi ipſum corpus nominavit. Quia autem domum dixerat carnem, elegãter ſanè voluit & in mercedis comparatione vocabulo domus uti, ipſi domni qua diſſolvitur per paſſionem, meliorem domum repromittens per Reſurrectionem.

XXII.

2. Cor. 5.
Tertullian.

Item ad eoſdem in eadem epistola: Omnes noſ, inquit, manifeſtari oportet pro tribunali Chriſti. Si omnes, & totos: ſi totos, & interiores & exteriores, id eſt tam animas quam corpora. *K*i unusquisque, inquit, reportet per corpus ſecundum qua gessiſt, bonum ſiue malum. Si qua per corpus reportãda ſunt, corporalis indubitatè Reſurrectio eſt: & ſi qua per corpus geſta ſunt, per corpus utique penſanda ſunt, per quod & geſta ſunt.

XXIII.

Philip. 3.

Ad Philippienſes ad hunc modum ſcribit: Noſtra autem converſatio in cælis eſt. Unde & Salvatorem expectamus.

statimus D. N. Iesum Christum: qui reformabit corpus
humilitatis nostrae, configuratum corpori claritatis
suae, secundum operationem qua etiam possit subicere sibi
omnia. Quid humilitatis est corpus? Manifestum est,
quoniam corpus quod est caro, quod & humiliatur ca-
dens in terra: transfiguratio autem eius, quoniam cum
sit mortalis & corruptibilis, immortalis sit & incorru-
ptibilis: non secundum propriam substantiam, sed se-
cundum Domini operationem, quae potest mortali im-
mortalitatem, & corruptibili circumdare incorrupti-
bilitatem.

Iraneus lib.
5.

XXIIII.

Ad Thessalonicenses, Si credimus, inquit, quod Iesus
mortuus est, & resurrexit: sic & Deus eos qui dormie-
runt, per Iesum adducet cum eo. Sic, dicit, ut scilicet
Dominus surrexit. Quod autem Domini resurrectio,
corporis incorruptibilis facti, & anima unio fuerit, (haec
enim separata fuerunt) manifestum est. Nam dixit:
Salute templum hoc: & in tribus diebus adificabo illud.
Testis autem fide dignus est sacrum Euangelium, quod
de proprio dixit corpore. Palpate me, & videte, (inquit
discipulis Dominus, spiritum existimantibus se videre)
quoniam ego sum: & non sum mutatus: quia spiritus car-
nem & ossa non habet, quemadmodum me videtis habe-
re. Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus & pedes: &
latus Thomae extendit ad palpandum.

1. Theff. 4.

Damasc. or-
thod. fid. lib.
4. cap. 28.

Ioan. 2.

Luc. 24.

Ioan. 20.

XXV.

Alibi ad Thessalonicense sic habet: Ipse autem Deus
pacis sanctificet vos per omnia, ut integrum corpus ve-
strum, & anima, & spiritus sine querela conferuantur
in praesentia Domini. Habes omnem substantiam homi-
nis saluti destinatae: nec alio tempore, quam in aduen-
tu Domini, qui clavis est Resurrectionis.

1. Theff. 5.
Tertull. de
Resur. carnis

f 4

AD EXEM-

Tertull,

Apostolus Paulus deposita ad Corinthios omni distinctione ecclesiastica disciplina, Summam & sui Evangelij, & fidei illorum, in dominica Mortis & Resurrectionis demandatione concluderat: ut & nostra Spei Regulam inde deduceret, unde constaret. Ait ergo.

1. Cor. 15.

Si Christus predicatur quod resurrexit à mortuis: quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est? Si autem resurrectio mortuorum non est: neque Christus resurrexit. Si autem Christus non resurrexit, inanis est ergo predicatio nostra, inanis est & fides vestra, &c. Dedit nobis pius & misericors Dominus virtutis sua pignus, & grandi testimonio sp̄e nobis Resurrectionis ostendit, quia unigenitum filium suum pro nobis hominem factum & mortuum à mortuis suscitavit. Ideo enim D. N. Iesus Christus nasci ex homine, id est, ex Maria virgine est dignatus: & à Iudeis crucifigi, & die tertia resurgere: ut nos tali exemplo animati, Resurrectione ex mortuis certissime crederemus: quam qui non credit futuram, ne hoc quidem credit, quod Christus resurrexit à mortuis. Qui autem Dominum Iesum resurrexisse à mortuis confitetur: nec de sua poterit dubitare,

August. Ser.
34. de Ver-
bis Apost.

XXVII.

Epiphan. in
li. Ancorati.

Incredulorum est dicere, Omnino Christus non resurrexit. Eorum verò qui falsam fidem habent, est dicere, Non id quod obdormit, resurrexit. Credentium autem est dicere, quod idem corpus resurrexit: & ab ipsius corpore suscitavit nostrum, ut & nos in spem veritatis confirmet. Ea enim gratia & typos clavorum reliquit, non deletis ipsorum punctis, neque lancea loco obliterato: & quidem cum introiret foribus conclusis. Nā carnale
ipsum,

ipſius, ſpiritale reſurrexit, ſed non aliud ab eo quod erat in Deitatem cōnūitum, in ſpiritus ſubtilitatem redactum. Intrauit ergo foribus clauſis, vt indicaret crasſum ſubtile, & mortale immortalē, & corruptibile incorruptibile: non deleuit autem cicatricem clauorum, neque lancea typum, vt oſtenderet idipſum quod in cruce paſſum fuit, quod non aliud eſſet id quod reſurrexit.

XXVIII.

Redemptor noſter ſuſcepit mortem, ne mori timeremus: oſtendit Reſurrectionem, vt nos reſurgere poſſe conſidamus. Habemus ergo ſpem Reſurrectionis noſtræ, conſiderata gloria capitis noſtri. Sed ne quis vel cogitatione tacita forſitan dicat, quod idcirco ille ſurrexit a morte, quia vnus idemq; Deus & homo mortem quam ex humanitate pertulit, ex Diuinitate ſuperauit: nos verò qui puri homines ſumus, à mortis reſurgere damnatione non poſſumus: rectè in Reſurrectionis eius tempore etiã multorum ſanctorum corpora ſurrexerunt: vt & in ſe nobis exemplum oſtenderet, & de aliorum qui nobis per puram humanitatem ſimiles fuerunt, nos in reſurrectione roboraret: quatenus cū ſe homo deſperaret percipere quod in ſe oſtenderat Deus & homo, hoc in ſe fieri poſſe præſumeret, quod in ipſis factum cognosceret, quos puros fuiſſe homines non dubitaret.

XXIX.

Chriſtus Ieſus D. N. ſequeſter Dei & hominum appellatus ex vtriuſque partis deposito commiſſo ſibi, carnis quoque depositum ſeruat in ſemetipſo, arrabonem ſummæ totius. Quemadmodum enim nobis arrabonem ſpiritus reliquit: ita & à nobis arrabonem carnis accepit, & vexit in calum, pignus totius ſummæ illuc quandoque redigenda. Secura eſtote Caro & Sanguis, vſurpatis & calum & regnum Dei in Chriſto.

f 5 AB EX-

Gregor. Moral. lib. 14. cap. 30.

Matth. 27.

Tertull. de Reſur. carnis

1 Cor. 15.
Damaſc.
orth. ſid. lib.
4. cap. 28.
Tertullian.
lib. de Reſur.
carnis.

Sed dicit aliquis, ait Apoſtolus Paulus, Quomodo reſurgunt mortui: quali autem corpore venient? Inſipiens, ut quod ſeminas non vivificatur, niſi prius moriatur. Et quod ſeminas, non corpus quod generabitur ſeminas, ſed nudum granum, forte tritici, aut cuiuſpiam reliquorum. Deus autem illi corpus tribuit, quemadmodum vult: & unicuique proprium corpus. Saltem igitur operibus crede. Considera in ſulcis tanquam in ſepulchris ſemina ſuffoſſa. Seritur ſolummodo granum ſine folliculi veſte, ſine fundamento ſpice, ſine munimento ariſta, ſine ſuperbia culmi. Exurgit autem copia ſeneratum, compagine edificatum, ordine ſtructum, cultu munitum & uſquequaque veſtium. Quis illi radices imponit, & ſtipitem, & folia, & ſubtiliſſimos culmos? Nonne qui uniuerſorum artifex eſt, cuius precepto condita ſunt uniuerſa? Serui proinde exemplo, & carnem eadem crede ſuſcitaturam, qua ſit ſeminata: ipſam, et ſi plenior eſt: non aliam, et ſi aliter reuertentem.

Gregor. Homil. 26. in Oſta. Paſch. Vide eundem Moral. lib. 14. cap. 30.

Longè minus eſt Deo, reparare quod fuit, quam creare quod non fuit. Aut quid mirum, ſi hominem ex pulvere reſuſcitet, qui omnia ex nihilo creavit? Mirabilis namque eſt cælum & terram ex nullis exiſtentibus condidiſſe, quam ipſum hominem ex terra reparare. Et ecce in uno grano parviſſimi ſeminis, latet tota que naſcitur eſt arboris moles. Quid ergo mirum, ſi oſſa, nervos, carnem, capilloſque reducat ex pulvere, qui lignum, fructus, folia, in magna mole arboris ex parvo quotidie ſemine reſtaurat?

Vires

XXXII.

Vires Dei sufficere ad corporum restitutionem, indicat vel ipsorum procreatio. Si enim corpora, cum non essent, condidit, eorumque principia unde originem trahunt, procreavit: etiam quomodocunque dissoluta eadem eadem facilitate instaurabit. Cuius est potestatis à sua conditione informem materiam transformare: & quod inarticulatum est, articulis distinguere, & vitam dare rei inanimatae: eiusdem quoque potestatis est, & quod dissipatum est coënnare: & quod iacet surrigere: & quod mortuum denuò vivificare: & corruptibile mutare in incorruptibilitatem. Vtique ergo idoneus est reficere, qui fecit: quanto plus est, fecisse quam refecisse: minus dedisse, quam reddidisse.

Athenagoras de Resur.
mort.

Tertullian.

AB EXEMPLIS NATVRÆ.

XXXIII.

Dies moritur in noctem, & tenebris usquequaque sepelitur. Funestatur mundi honor, omnis substantia denigratur. Et tamen rursus cum suo cultu, cum dote, cum sole, eadē & integra & tota uniuerso orbi reuiuiscit, interficiens mortem suam noctem, rescindens sepulturam suam tenebras. Quin ipsi, dum occidit dies, & mortuorum modum inuimus per soporem: exoritur autem dies nos expergesciens, & Resurrectionis signum demonstrans.

Textul. de
Resur. car-
nis.

Epiphani. in
Anc.

XXXIIII.

Signacula in nobis fecit Deus per ungues decem & decem, qui de Resurrectionis nostrae spe testimonium præbent. Sed & velut per coronam capilli, Resurrectionem nostram declarauit. Nam quod in nobis mortuum corpus videtur, hoc est, pili, singulis vicibus resecti rursus pullulant, Resurrectionis spem indicantes.

Epiphani. co-
dem lib.

Etiam

XXXV.

Tertull. de
Ref. car.

Etiā terra de celo disciplina est arbores vestire post spolia: flores denuo colorare, herbas rursus imponere, exhibere eadē quæ absumpta sunt semina: nec prius exhibere, quā absumpta. Mira ratio: de fraudatrice seruatrice: ut reddat, intercipit: ut custodiat, perdit: ut integret, vitiat: ut etiā ampliet, prius decoquit. Si quidē vberiora & cultiora restituit quā exterminauit.

XXXVI.

Epiph. in
li. Ancorati.

Locusta moritur, vbi quādam sui ipsius foeturam abiectam in terra defodit: & post tempus terra reddit ea quæ defossa sunt. Scarabai morti vicini, in pila stercoreis seipso occultant, talem pilam in terra sepelientes ac defodientes: atque sic ex suo ipsorum humore rursus reuiuiscētes comperiuntur.

XXXVII.

Epiph. in
Ancor. &
Tertullian.

De Phœnice Arabica auicula historia talis apparet. Quingentesimum annum agens, & vbi cognouerit tempus mortis suæ instare, rogam ex aromatibus sibi construit, eaque in urbem Ægyptiorum Heliopolim appellatam defert, & propriis pedibus ac alis pectora sua valde pulsans, ignemq; a corpore suo proferes, subiectam materiam in loco incendit, atque sic seipsum exurit, & omnes carnes suas unā cum ossibus. Verūm ex Dei dispensatione nebula demittitur, quæ pluuiam effundit, & flammam corpus alitis consumētē extinguit, cum mortuus iam sit Phœnix & extremē tostus. Extincta autem flamma, reliquæ carnis ipsius adhuc crude restant, quæ ad vnum diem dissipatæ vermem gignunt: vermis autem pennas producit, pullus enadens. Tertia verō die crescit, & accepto incremento, his qui in eo loco versantur, seipsum ostendit: & rursus ad propriā patriam recurrit atque quiescit.

Totus

Totus hic ordo renolubilis rerum, testatio est Resurrectionis mortuorum. Operibus eam præscripsit Deus antequam literis: viribus prædicavit ante quam vocibus. Premisit tibi Naturam magistram, submissurus & Prophetiam: quò facilis credas Prophetia, discipulus Naturæ.

Tertullia. de Resur. cat. nis.

EX HUMANÆ NATURÆ RATIONE ET IUDICIO.

XXXVIII.

Constat satis hominem in hac fugaci & brevi vita nullum habere finem dignum naturæ suæ præstantia. Si enim corporis conditio obseruetur, nihil potest ea fragilius, nihil variis morbis & periculis obnoxium magis excogitari: nihil deniq. humana vita fugacius breviusve. etenim nascendo morimur, finisque ab origine pendet. Quid verò forma corporis, quid honor, diuitia, voluptas, & id genus alia? Omnia sunt instabilia, incerta, caduca, vana. Adcò in hac vita homo nullum habet finem excellentia naturæ suæ dignum. Necessè est ergo restare aliam vitam, in qua finem perfectissimum assecutus sit homo. Non enim casu natum est, nec frustra conditum genus humanum.

Manilius.

XXXIX.

Nec minus constat hominem à Deo esse ad sempiternam Beatitudinem conditum: eos igitur homines, qui ipsi fiducia & charitate adhaerunt, beatos efficiet. Quod si homines beati atque immortales erunt, animi reddentur corporibus: non enim solus animus est homo, aut solum corpus, sed quod ex ambobus conficitur. Alioquin nihil acinebat corporatos condidisse homines: spiritus suffecissent nudi, ut in Angelis, si corpora semel in morte occumbentia, nunquam essent resurrectura.

Ioan. Lud. Viues lib. 2. Veritatis fidei Christianæ.

XI.

Aut nihil in hominem destinatur, non liberalitas Regni,

Tertullian.

Regni, nō fuerit *Iudicij*, nō quodcūq. est *resurrectio*: aut si in hominem destinatur, necesse est in eas *substantias* destinetur, ex quibus homo structus est, in quem destinatur. Dicimus itaque plenitudinem *perfectionemque* *Iudicij*, non nisi de totius hominis *representatione* consistere. Totum porro hominem ex utriusque *substantia* concretionem parere: idcircoque in utraq. exhibendū, quod totum oporteat *iudicari*: qui nisi totus, utique non vixerit. Qualis ergo vixerit, tale *iudicari*: quia de eo quod vixerit, habeat *iudicari*. Deum non licet aut *iniustum* *iudicem* credi aut *inerte*: *iniustum*, si *sociam* *bonorum* *operum* a *premiis* arceat: *inertem*, si *sociam* *malorum* a *supplicis* *secernat*.

XLI.

Idem. *Spes Resurrectionis* nisi manifesta de *periculo* & *præmio*, neminem ad eiusmodi *præsertim* *Religionē* *publico* *odio*, & *hostili* *elogio* *obnoxiam* *persuaderet*. Nullum opus certum, est *mercedis* *incerta*: nullus *timor* *iustus*, est *periculi* *dubij*. Et *merces* *autem* & *periculum*, in *Resurrectionis* *pendet* *euentu*.

Vide Lactan.
di. Instit. lib.
6. cap. 9.

XLII.

Athenagor.
de Resur.
morti. *Si non est Resurrectio* *mortuorū*: in quo differimus a *ratione* *expertibus*? Si nō est *Resurrectio*: *beat* *as* *dictorum* *agrestes* *feras*, *incundā* *tristitiāq.* *carentē* *ducētis* *vitam*.
Heb. 11. *Si non est Resurrectio*: quorū *tot* *mala* *sustinerunt* *sancti* *Dei*? Quorū *quidā* *dissenti* *sunt*, nō *suscipientes* *redemptionē*, ut *meliorē* *inuenirēt* *resurrectionē*: alij *verō* *ludibria* & *verbera* *experti*, *in* *super* & *vinula* & *carceres*: *lapidati* *sunt*, *secti* *sunt*, *tentati* *sunt*, *in* *occisione* *glady* *mortui* *sunt*. *Circumierunt* *in* *melotis*, *in* *pellibus* *caprimis*, *egentes*, *angustiati*, *afflicti*: quibus *dignus* *non* *erat* *mundus*. Ergo si in hac *vita* *tantum* *in* *Christo* *sperrantes* *sumus*: *miserabiliores* *sumus* *omnibus* *hominibus*.
1. Cor. 15. *Si non*

1. Cor. 15.

Si non

Si non est Resurrectio, neq. Deus est, neq. Providentia, Damas. de de orth. fide lib. 4. cap. 25. sed casu cuncta ducuntur & feruntur. Ecce enim videmus complures istos penuria laborantes, & iniuriis affectos, neq. unquam in presenti vita adeptos presidium: peccatores autem & iniustos diuitiis & omnibus delitiis affluentes. At quis hoc iusti iudicij, aut sapientis providentia opus, qui probe sapiat, existimabit? Erit igitur, erit Resurrectio. nam Deus iustus est: & ius qui sustinent eum, mercedis retributor est. Si ergo anima sola virtutis certaminibus conflavit, & sola coronabitur: & si sola in voluptatibus implicata fuit, & ipsa sola iuste punietur. Sed quia neq. virtute, neq. vitium transegit, anima sine corpore: iuste ambo simul ad retributiones sunt fabricata.

DE EXTREMO IUDICIO.

Iudicium necessarium futurum, ipsam Naturæ Rationem demonstrare.

Ratio Naturæ hæc certissima est: Quicumque incultum CAPVT VI. vitæ hic transigunt, melius aliquando habituri sunt: contra autem voluptatibus & flagitiis dediti, pœnas scelerum dabunt. Est enim iustus Deus, qui nullum opus bonum irremuneratum, nullum flagitium impunitum sinit. Sed cernimus optimos quosque virtutum cultores perpetuo ferè aduersis casibus hic premi, sceleratos autem florere, secundisq. gaudere successibus. Quapropter S. Ieremias propheta commotus ait: Iustus quidem tu es Dñe. si disputem tecum: verumtamen iusta loquar ad te. Quare via impiorum prosperatur: bene est omnibus qui preuaricantur, & inique agunt? Et S. Iob de impiis loquens, dicit: Subleuati sunt confortatiq. diuitiis. Domus eorum secure & pacate, & non est virga Dei super illos. Et paulò post, ait: Iste moritur robustus & sanus, diues & foelix. Iob 21. etius

eius plena sunt adipe, & medullis ossa illius irrigantur. Alius verò moritur in amaritudine anima absq. vllis opibus. Cogit igitur nos recta ratio sternere, quod boni post hanc vitam meliori fruuntur cōditione: ex aduerso autem, impios quibus semper hic lata contingere, tristitia experturos & acerba. Est enim immota Iustitia diuine noyma: bonos ornare premiis, & malos punire horrendis suppliciis. Vnde passim in S. Literis Dei Iustitia predicatur: benefactis premia, flagitiis pœnas decernens. ut apud Matthæum dicit Christus Iesus D. N. Ibunt hi in supplicium æternum: iusti autem in vitam æternam. Hinc in Apocalypsi de piis Dei cultoribus scriptum est: Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna, & lauerunt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine Agni, ideo sunt ante thronum Dei, & seruiunt ei die ac nocte in templo eius: & qui sedet in throno, habitabit super illos. Non esurient neque sitient amplius, nec cadet super illos sol, neque vllus æstus: quoniam Agnus qui in medio throni est, reget illos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum: & absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum. E contrario in eodem libro de impiis, sub imagine Babylonica meretricis ad inferos deiecta, scribitur: Quantum glorificauit se & in delitiis fuit: tantum daret ei tormentum & luctum. Cum ergo pii sint in hac vita afflictissimi, & ab impiis opprimantur, quos tamē Deus sibi cura esse illustribus semper iudiciis ostendit: contra autem impij floreant: necesse est aliam Vitam superesse, in qua pijs premia, impijs verò flagitiorum suorum pœnas adiudicet. Quod intelligens Esaias, & de æternis sceleratorum cruciatibus loquens, ait: Vermis eorum non morietur: & ignis non extinguetur. Quod Propheeta testimonium Christus D. N. apud Euang. Marcum bis vsurpauit.

Eiusdem

Matt. 25.

Apoc. 7.

Apoc. 18.

Esa. 66.

Mar. 9.

Eiusdem Rationis testimonium, de extremo Iudicio: ex Athenagora philosopho Christiano.

EXistimandum Creatorem creatis rebus praeside-
 re: omniumque, qua sunt aut fiunt, observatorem fa-
 ctorum, simul & cogitationum iudicem esse. Si enim nulla
 usquam de hominum facinoribus censura, nihil supra
 bruta possidebunt homines: quinimo iis ipsis infelicius
 agent, qui affectus suos in servitutem redigunt, & piete-
 tem, iustitiam, aliasque virtutes cura habent: pecunia
 contra vitam & feralem optima censenda est: virtus è di-
 versò stolidi res: Iudicij mina ingens ridiculum: volu-
 ptatem colere, summum bonum: commune item placitum
 habendum est omnium & precipua lex, id quod nequam
 & luxuriosis plausibile est: Comedamus et bibamus, cras
 enim morimur. Quòd si est Creatori hominum suarum
 creaturarum cura aliqua, instabit quoque villo in tem-
 pore bonorum & malorum facinorum diudicatio: siue
 dum in presenti vita vel bene vel male agunt, siue post
 mortem, dum in dissolutione & separatione consistunt.
 Verum neutro pacto inuenias iustum iudicium, seruari
 posse. Non enim boni in presenti premia virtutis refe-
 runt, neque item mali poenas scelerum: ut omitam in-
 terea, quòd incolumi natura in qua nunc sumus, ne pos-
 sit quidem mortalis natura parem sceleribus talione su-
 stinere. Cum enim innumeras hominum cades alias su-
 per alias accumulet vel latro princeps tyrannus aliquis,
 fieri non potest, ut una morte culpas suas expiet: cum
 item qui nihil de Deo veri sensit, & in omni libidine &
 blasphemia vixit, diuina omnia despexit, leges perfre-
 git, nec non & in feminas & pueros stupris lasciuuit, vr-
 bes iniuste excidit, domos una cum suis incolis combus-
 sit, provincias evastavit: quomodo in hoc corruptibili
 corpore

CAPVT

VII.

Orat. de Re-
sur. mortuo-
rum.Esa. 22.
1. Cor. 15.

corpore ad talionis poenam suffecerit, præcurrente morte debitos cruciatus, & ne ad unum quidem scelus lucendum suppeditante mortali hac natura? Non igitur in presenti vita iudicium pro dignitate et merito cuiusque ostendi potest: neque post mortem, si quidem illa est totius vita in solidum extinctio, perdita cum corpore anima simulq; pure facta. Extincta enim omnino hominum vita, nullus apparet hominum respectus aut cura: neque ullum de bene aut male factis iudicium destinatum videtur. Quod si corrumpatur corpus, maneat autem per se anima incorrupta, ne ita quidem locus erit iudicandæ animæ, cum non affutura sit iustitia. Nefas autem est suspicari ex Deo, & à Deo, iudicium fieri, cui non adest iustitia: non adest autem iustitia, cum non incolumis manserit aut capax iudicij, qui iusta aut iniusta fecit.

Argumentum futuri Iudicij, adeoque formam eius, hominem in semetipso habere ac sentire.

CAPVT
VIII.

Manifestum est & hoc, nempe futuri argumentum Iudicij, atque adeo formam quandam eius, quemlibet hominem quantumvis deploratum in semetipso habere ac sentire. Nam Conscientia tam validum est testimonium, tantaq; vis, ut etiam impiorum pectora fatiget:

Suetonius in
Nerone

sic enim de Nerone scribitur: Neq. tamen sceleris conscientiam unquam postea ferre potuit, sæpe confessus, exagitari se materna specie verberibus furiarum, ac tediis ardentibus. Nulli igitur hominum nouit cedere, & instam fert sententiam aduersus peccatorum cogitationes: adeo ut ipse quoque qui peccatum admisit, seipsum condemner, etiamsi alius nullus accuset. Nec desistit vsque ad extremum halitum nos monere, siue domi, siue in viniis, siue in mensa, siue foro, siue in itinere: frequenter & in somnis peccatorum nobis simulachra representat. Et

Chrys. Cōc.
4. de Diuine
& Lazaro.

forma

forma aliqua Iudicij manifestè sentitur: siquidem Conscientia est accusatrix, Memoria testis, Ratio index, Timor carnis intus affligens: qui etiam ad sonitum folij volantis se prodit. Quod conscientia accusat, memoria testatur: & quod ratio indicat, timor excruciat. nimirum voluit Deus hoc domestico iudicio admonitos nos futuri Iudicij: quod nemo euadet, nisi illud matura penitentia antenerat.

De tremèdo Dei-Iudicio: Testimonia S. Scripturæ

Propheta Dauid. Deus, inquit, manifestè veniet: **CAPVT IX.**
Deus noster, & non silebit. Ignis in conspectu eius exardescet: & in circuitu eius tempestas valida. **Psalm. 49.**

Tu reddes Domine unicuique iuxta opera sua. **Psalm. 61.**

Salomon Rex. Cuncta que fiunt, adducet Deus in iudicium pro omni errato, siue bonum siue malum sit. **Ecclef. 12.**

Esaia propheta. Introibunt in speluncas perrarum, & in voragines terra, a facie formidinis Domini, & a gloria maiestatis eius, cum surrexerit percutere terram. **Esa. 2.**

Ecce dies Domini veniet crudelis & indignatione plenus, & ira, furorisque, ad ponendam terram in solitudinem, & peccatores conterendos de ea. Quonia stella cali, & splendor earum non expandent lumen suum: obtenebratus est sol in ortu suo, & luna non splendet in lumine suo. Et visitabo super orbis mala, & contra impios iniquitatem eorum, & quiescere faciam superbians infidelium, & arrogantiam fortium humiliabo. **Esa. 13.**

Daniel proph. Aspiciebã, donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit: vestimentum eius candidum quasi nix, & capilli capitis eius quasi lana munda: thronus eius flamma ignis: rote eius, ignis accensus. Fluvius igneus rapidusq; egrediebatur a facie eius: millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant. **Dan. 7.**

sistebant ei: iudicium sedit, & libri aperti sunt. Aspiciebam ergo in visione noctis, & ecce cum nubibus cali quasi filius hominis veniebat, & usque ad antiquum dierum pervenit: & in conspectu eius obtulerunt eum. Et dedit ei potestatem, & honorem, & regnum, & omnes populi, tribus, & lingua ipsi seruiet: potestas eius potestas aeterna, qua non auferetur, & regnum eius quod non corrumpetur.

Dan. 12.

Veniet tempus quale non fuit ab eo, ex quo gentes esse coeperunt, usque ad tempus illud. Et in tempore illo salvabitur populus tuus, omnis qui inventus fuerit scriptus in libro. Et multi de his qui dormiunt in terra pulvere, evigilabunt: alii in vitam aeternam, alii in opprobrium, ut videant semper.

Osee 10.

Osee propheta. Et dicent montibus, Operite nos: & collibus, Cadite super nos.

Sopho. 1.

Sophonias proph. *Juxta est dies Domini magnus, inexta est, & velox nimis: vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis. Dies ira dies illa, dies tribulationis & angustiae, dies calamitatis & miseriae, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulae & turbinis: dies tubae & clangoris super civitates munitas, & super angulos excelsos. Et tribulabo homines, & ambulabunt ut caci, quia Domino peccaverunt: & effundetur sanguis eorum sicut humus, & corpora eorum sicut stercora. Sed & argentum eorum, et aurum eorum, non poterit liberare eos in die irae Domini.*

Malach. 3.

Malachias propheta. *Accedam ad vos in iudicio, & ero testis velox maleficis, & adulteris, & periuris, & qui calumniantur mercedem mercenarij, & humiliant viduas & pupillos, & opprimunt peregrinum: nec timuerunt me, dicit Dominus.*

EX NOVO TESTAMENTO.

S. Ioannes Baptista, *De extremo Iudicio, Vita aeterna, Praemiis ac Poenis aeternis egregie & serio concionatur, Mat.*

sur, *Matth. III. Marci I. Luca III. de Christo Salvatore nostro loquens: Cuius ventilabrum, inquit, in manu eius, & purgabit aream suā: & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili.*

IESVS CHRISTVS D. N. Cūm venerit filius *Matth. 25.*
hominis in maiestate sua, & omnes Angeli cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis suae: & congregabuntur ante eum omnes gentes, & segregabit eos ab inuicem, sicut pastor segregat oves ab hœdis: & statuet oves quidem à dextris suis, hœdos autem à sinistris. Tunc dicit Rex his, qui à dextris eius erunt, Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi &c. Tunc dicit & his, qui à sinistris erāt, Discedite à me maledicti in ignem aeternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. &c. Et, ibunt hi. in supplicium aeternum, iusti autem in vitam aeternam.

Dico vobis, *Matth. 26.*
Amodo videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientē in nubibus cali.

Venit hora, in qua omnes qui in monumentis sunt, *Ioan. 5.*
audient vocē filij Dei, et procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in resurrectionem iudicij.

Angeli ad Apostolos dicunt: *Acto. 1.*
Viri Galilæi, quid statis aspicientes in calum? hic Iesus qui assumptus est à vobis in calum, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in calum.

S. Paulus Apostolus coram Felice praside clara voce *Acto. 24.*
profitetur spem se habere in Deum, quam & Iudæi ipsi expectant, Resurrectionem futuram iustorum & iniquorum. Ac postea coram eodem, & Drusilla ipsius uxore ita de futuro iudicio disputat, ut tremefactus fuerit Felix, quamlibet ethnicus.

Et in Epistolis sic scribit.

Rom. 2.

Existimas o homo, quia tu effugies iudiciū Dei? An diuitias bonitatis eius & patientia & longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad poenitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam & impœnitens cor thesaurizas tibi iram in die ire & reuelationis iusti iudicij Dei, qui reddet unicuique secundum opera eius.

Rom. 14.
2. Cor. 5.

Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum siue malum.

1. Pet. 2.

S. Petrus Apostolus. Nouit Dominus pios de tentatione eripere, iniquos verò in diem iudicij reseruare cruciandos. Vide eundem Epist. 11. cap. 111.

Iud. 1.

S. Iudas Apostolus. Impiis procella tenebrarū seruata est in aeternum. Prophetauit autem et de his septimus ab Adam Enoch, dicens, Ecce venit Dominus in sanctis millibus suis, facere iudicium contra omnes, & arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impiè egerunt.

Apoc. 20.

S. Ioānes Apostolus. Et vidi thronū magnum candidum, & sedentem super eum, à cuius conspectu fugit terra & celum, & locus non est inuentus eis. Et vidi mortuos magnos & pusillos stantes in conspectu throni, & libri aperti sunt: & alius liber apertus est, qui est vita: & iudicati sunt mortui ex his qua scripta erant in libris secundum opera ipsorū: & dedit mare mortuos qui in eo erant, & mors & infernus dederunt mortuos qui in eo erant, & iudicatum est de singulis secundum opera ipsorum. Et infernus & mors missi sunt in stagnū ignis. Hæc est mors secunda. Et qui non inuentus est in libro vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis.

De Re-

De Resurrectione & extremo Iudicio, D. Ioannis
Chryf. Admonitio.

Non permittit Deus, ut quisquam unquam à mortuis huc reuersus de iis qua ibi sum narraret uiuentibus hominibus: docens nos, ut scripturis potius credendum existimemus, quam cateris omnibus, propterea quod Deus Resurrectionis negotium multò d. lucidius nobis commonstrauit. Orbem uniuersum conuertit, errorem abegit, ueritatē induxit: per homines piscatores ac uiles hac omnia peregit. denique abundè magna sua prudentia documenta nobis ubique praeiuit. Ne itaq. putemus res nostras huius uita termino circumscribi, sed credamus fore Iudicium ac remunerationem omnium quacunque hic à nobis geruntur. Nam id est adeò manifestum conspicuumq. cunctis, ut & Iudaei & Graeci, & haeretici, breuiter, omnis quisquis est homo super his consentiat. Quanquam enim non quemadmodum decet de Resurrectione philosophantur omnes, attamen de Iudicio, deq. Poenis, de Tribunalibus qua illic sunt, omnes consentiunt, illic esse aliquam eorum quae hic geruntur remunerationem: quod ni esset, qua de causa Deus caelum tam amplum extendisset, mare dilatasset, aërem diffudisset, tantam prudentiam declarasset, nisi ad finem usque nostri curam habiturus esset? Nonne uides multos qui cum uirtute uixerunt, innumeraque mala passi sunt, decessisse, nulla re bona percepta? Alios contra, cum multam prauitatem commiserint, alienas facultates rapuerint, uiduas & orphanos spoliauerint oppresserintque, opibus, delitijsq. & innumeris bonis fructi fuerint, decessisse, ne tantulum quidè mali passos? Quae igitur uel illi priores uirtutis premia recipient, uel isti prauitatis ferent supplicia, si nostra res ultra uitā hanc

CAPVT

X.

Concione 4.
de Lazaro.

non proferuntur? Nam si Deus est, sicuti reuera est, eum iustum esse nemo non fatebitur. Atqui si iustus est, & his & illis rependet pro meritis, hic verò nullus eorum recepit, neque ille improbitatis poenam, neque hic virtutis premia: perspicuum est restare tempus aliquod, in quo congruens premium horum uterque feret.

De extremi Iudicij grauitate: à quo etiam nulla est prouocatio.

CAPVT XI. Sap. 5.

EX his ergo constat, certò futurum esse Iudicium: in quo suam iustitiam Deus declarabit, verisque iustis & iniustis in iudicium adductis. Tunc, ait Scriptura, stabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt, & qui abstulerunt labores eorum. Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione inspirata salutis, dicentes intra se, pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes: Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperij. Nos insensati vitam illorum astimabamus insaniam, & finem illorum sine honore: ecco quo modo computati sunt inter filios Dei?

Chrysoft. Hom. 22. ad pop. Antioch.

Idem Hom. 48. ad eundem pop.

In hoc Iudicio ante omnium hominum oculos peccata nostra ponentur: cordium enim nostrorum libri aperientur, & in medio manifestè legentur, etiam occulta nocturna atque diurna. Si cuius ex nobis factum occultum in medium hodie coram sola produceretur ecclesia, quomodo nõ perire, & sibi terram debiscere precaretur, potius quàm tot malitia testes habere? Quid tunc ergo patiemur, cum in medium coram mundo cuncta promentur, in theatro tam claro & illustri, & nobis notis & incognitis omnia spectantibus? Sedebit autem pro tribunali non Imperator terrenus quispiam aut Rex, sed

Apo. 17. 19. Filius Dei, Rex regum, & Dominus dominantium: cui Pater

Pater omne iudicium dedit. Nec iudicabit iam in habitu serui, sed in gloria Patris, in sede Maiestatis sua: & omnes angeli cum eo; cuius iudicium nemo effugere poterit: qui nec gratia praeuenietur, nec misericordia flectetur, nec pecunia corrumpetur, nec satisfactione mitigabitur: sed reddet unicuique iuxta opera sua. Nihil opus erit testibus: testimonium reddente conscientia, & inter se inuicem cogitationibus accusantibus aut etiam defendentibus, in die cum iudicabit Deus occulta hominum. Sic enim scribit Apostolus Paulus Rom. 1. 1.

Huius Iudicii grauitatē nulla lingua explicare potest: ut non temerē Felix Casarea praeses, Apostolo Paulo de Iudicio futuro disputante, contremuerit: referente S. Luca in Actis Apostolorum. Quam exhorrescunt malefici, cum ad tribunal sonante campana vocantur: quam tremunt, lictore comparente! Et coram pretore in confesso iudicum stantibus, spectante populo, vox faucibus haeret. Audientes verò iudicis vocem ad supplicium eos condemnantis, prope exanimantur. Quid autem sunt hominum iudicia, praedistructo illo Dei Iudicio? Ab illis nonnunquam pronocare licet: ab hoc autem nulla est pronocatio. Saepe etiam fit, ut sapientis aduocati patrocinio ipse condemnandus euadat, aut potentioris condemnatus iam eripiatur subsidio: at horum in Dei Iudicio nihil est. Ideo S. Job dicit: Verè scio, quòd non iustificetur homo compositus Deo. Si voluerit contendere cum eo, non poterit respondere ei unū promille. Sapiens corde est, & fortis robore: quis restitit illi & pacem habuit? Si fortitudo quaritur, robustissimus est: si aequitas iudicij, nemo audet pro me testimoniū dicere. Si iustificare me voluerò, os meum condemnabit me: si innocentem ostendero, prauum me comprobabit.

Ioan. 1.
Matt. 16. 2.
August. de
Symb. ad
Catech. li. 3.
cap. 8.
Psal. 61.

Act. 24.

Job 19.

De Morte æterna, quæ impiorum est, atque secunda in Diuinis Literis nominatur: quam æternam Damnationem nuncupamus.

CAPVT

XII.

Iactant. di-
ui. Inst. lib.
3. cap. 19.

Idem lib. 7.
cap. 10.

August. de
Ciuit. Dei.
lib. 13. cap. 2
Idem de Ci-
uit. Dei lib.
6. esp. 12.

Rom. 6.
Psal. 33.
Matt. 25.

Cyprian.
Serm. de
Ascens. Do-
mini.

Docent Diuina litera, non extingui animas, sed aut pro iustitia premio affici, aut pœna pro sceleribus sempiterna. Non enim finis est, aut cum qui sceleratus in hac vita feliciter fuerit, effugere quod meretur: aut eum qui ob inſtitutiã miserrimus fuerit, sua mercede fraudari. Qui ergo se vitiiis aut sceleribus contaminauerit, voluptatiq; seruerit, is verò damnatus æternam luet pœnam: quam Diuina litera secundam Mortem nominant, quæ est & perpetua, & grauissimis cruciatibus plena. Ideo autem secunda dicitur, quia post illam primam est, qua fit coherentium direptio naturarum, sicut Dei & anima, siue anime & corporis. Et quia eam vitam æternam dicimus, ubi est sine fine felicitas: & anima impiorum & sceleratorum in pœnis uiuit æternis, quibus & ipsi spiritus cruciabuntur immundi, mors illa potius æterna dicitur quàm vita. Nulla quippe maior & peior est mors, quàm ubi non moritur mors. Hec est illa mors, peccati stipendium: mors peccatorum pessima, quam æternam Damnationem nuncupamus: Christus D. N. æternum supplicium dixit. Continuus erit ibi & superfluus lachrymarum decursus: stridorem dentium flammæ inextinguibiles agitabunt. Immortales miseri uiuent inter incendia, & inconsumptibiles flammæ nudam corpus allambent. Ardebit purpuratus diues, nec erit qui æstuantis lingue stillam aquæ infundat. In proprio adipe frixæ libidines bullient, & inter sartagine flammæas miserabilia corpora cremabuntur, & omni tormento atrocius desperatio condemnatos affliget.

De æterno

De aeterno impiorum supplicio: & cruciatuum magnitudine & acerbitate, atq. etiam perpetuitate,

Quam potest homo pœnam infligere, nisi corpora-
lem, ac citò finem accepturam? Hic capite plecti-
tur, alius in crucem adigitur, alius in rota torquetur.
Rursum hic in aquam demergitur, ille igni absumitur.
Gravia sunt equidē supplicia: at quā multi sunt in lectis
decumbentes, graviora sustinentes tormenta? correpti
scilicet morbis adeò horribilibus, ut ad eorum mentio-
nem homo totus exhorrescat & contremiscat. Sed mors
omnium pœnarum, perinde ut morborum finis est. Ita-
que in huius seculi malis quantumvis grauibus & mo-
lestis, quamlibet etiam diuturnis, tamen aliquam ad-
fert refocillationem, & leuamenti quippiam spes, veluti
stellula quaedam procul allucens in densissima caligine:
sed gehenna cum summis malis summam coniunctam
habet desperationem, utpote nullum unquam habiturū
finem: summum enim ibi malorum omnium, est immor-
talitas. Nam in diebus illis quærent homines mortē, &
nō inuenient: & desiderabūt mori, & fugiet mors ab eis.
Atq. ideo propheta David ait: Mors peccatorū pessima.
Postquā enim hinc migrauerint, tormenta intolerabi-
lia, vermis virulentus, ignis inextinguibilis, tenebra ex-
teriores, vincula insolubilia, dentium stridor, tribulatio
& angustia, & aeterna damnatio: talia peccatores ex-
pectant mala. Nec frater fratrem redimet ex intermi-
nabilibus tormentis: non amicus amicum, non parentes
filios, non filij parentes. Et quid dico homines miserabi-
les, cum neque si Noë veniat, & Iob, & Daniel, tunc
iudicantem exorare possint? Et coniecti in perpetuas
flamas, cum tota lerna damnatorum plorabunt &
ululabunt horrendam illam lamentationem: O dolor, o
miseria,

CAPVT

XIII.

Psal. 14.

Chrysof.

Hom. 5. ad

pop. Antioch.

Idem Hom.

22.

NAENIA
INFERNA-
LIS.

miseria, ô mors, ô inferne, ô exilium nunquam finiedum, ô mors sine morte, ubi omni momento morimur, nunquam autè permori licet: ô distractio, quàm es acerba: ô plañctus manuum, ô compunctio, ô mœsticia, gemitus & lachrymatio. Oculi nostri in omnem aternitatem nihil aliud cernent, nisi dolorem & miseriam: aures nūquam auditurae sunt quàm aeternum heu & au. O monti, ô valles, quid cessatis? quid cunctamini? qui nos obruitis & tegitis aduersus terram & horrendum aspectum? O cruciatus istius & superioris seculi, quàm in immensum dispares estis? ô gaudium superioris seculi, ut demetas, ut seducis in errores! Heu & cheu: quòd à Deo, sine omni consolatione & spe fortis melioris, in omnè aternitatem distracti & auulsi sumus. Quid nobis optatum, quàm esse montem aliquem tanta magnitudinis, quantus est totus orbis terrarum: & veniat auicula, quacenties millesimo quoque anno redeat, & tantillum decerpit, quantulum est granum sinapis: & post centus millesimum iterum rediens tantundem auferat: tantisper, dum parua illa auicula ingentem illum montem auferret? Quid potius optaremus, quàm aternas penas tum demum finiri? Sed frustra est: nihil tale sperari potest. Itaque desperantes atque frementes, repetimus,

Vide Sap. 5.

Bernard. su-
per Cant.
ferm. 16.
2. Pet. 3.
Plal. 90. 111.

Eccl. 17.
Esa. 66.

ve & au, in omnem aternitatem. Talia dicent in inferno hi qui peccauerunt, præ angustia spiritus gemetes. Quapropter bene scripsit S. Bernardus: Paucò Gehennam: paucò iudicis vultum, ipsis quoque tremèdum angelicis potestibus. Contremisco ab ira potens, à facie furoris eius, à fragore ruentis mundi, à conflagratione elementorum, à tempestate valida, à voce archangeli, & à verbo aspero. Contremisco à dentibus bestia infernalis, à ventre inferi, à rugientibus preparatis ad escam: horreo vermem rodentem, & ignem torrentem, firmum, &

num, & vaporē: & sulphur, & Spiritum procellarum: Pfal. 10.
 horreo tenebras exteriores. *Quis dabit capiti meo a-* Matth. 25.
quam, & oculis meis fontē lachrymarū, ut praueniam Ierem. 9.
fletibus fletum, & stridorem dentium, & manuum pe- Matth. 13.22
dumq; dura vincula? & pōdus catenarum premētium,
stringentium, vrentium nec consumentium? Heu me
mater mea, ut quid me genuisti, filium doloris, filium
amaritudinis, indignationis & plorationis aeternae? Cur
exceptus genibus? cur lactatus uberibus, natus in com-
bustionem & cibum ignis?

Quid quōd omni supplicio peius est, Dei regno pri- Homilia 47.
uari? Multi hominum, ait Chrysostomus, Gehennam ad pop. Antioch.
tantum formidant: ego autem illius gloria amissionem,
gehenna multo amariorē esse dico: Si verò sermone pro-
bari non potest, nihil mirandum. Nec enim illorum no-
uumus bonorum beatitudinē, ut & miseriam ex eorum
pruuatione manifeste sciamus. Quoniā Paulus, qui haec
manifeste nouerat, sciebat quōd à Christi gloria decide-
re, omnium est grauissimum. Et nos quoque tunc scie-
mus, cum in eandē venerimus experientia. Nunquam
autē hoc patiamur, o unigenite Dei fili: nec ullam vn-
quā capiamus experientiam huius irreparabilis poena.

Jam audiamus, quid de poenis impiorum diuina te-
stificetur Scriptura.

De Poenis impiorum, Testimonia S. Scripturę.

Moses. *Ignis succensus est in furore meo, ait Dñs,* CAPVT
& ardebit vsque ad inferni nouissima. XIII.

S. Iob. Terra tenebrosa & operta mortis caligine, ter- Deut. 32.
ra miseria & tenebrarum: ubi umbra mortis & nullus Iob 10.18.
ordo, sed sempiternus horror inhabitans. Hec sunt ta-
bernacula iniqui, & iste locus eius, qui ignorat Deum.

Ad nimium calorem transeat ab aquis niuium, & Iob 24.
vsque ad inferos peccatum illius.

Dauid

- Pfal. 10. David Rex. *Pones eos vt clibanū ignis in tēpore vultus tui: Dñs in ira sua cōturbabit eos, et deuorabit eos ignis.*
- Esa. 33. Esaias Propheta. *Quis poterit habitare de vobis cum igne deuorante? quis habitabit de vobis cum ardoribus sempiternis?*
- Esa. 34. *Dies ultionis Domini, annus retributionis iudicij Sion. Et conuertentur torrentes eius in picem, & humus eius in sulphur: & erit terra eius in picem ardentem. Nocte & die non extinguetur, in sempiternum ascendet fumus eius: à generatione in generationē desolabitur. Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur: & erūt vsq. ad satietatē visionis, omni carni.*
- Esa. 66. *Iudith. Dominus omnipotēs vindicabit iniquos, in die iudicij visitabit illos. Dabit enim ignem & vermes in carnes eorū, vt urantur, & sentiant vsq. in sempiternū.*
- Mar. 9. *Ex nouo Testamento.*
- Iudith. *Iesus Christus D.N. In cōsummatione seculi, mittet filius hominis angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem: & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit stetus & stridor dentium. Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno calorū.*
- Matt. 13. *Inutilem seruum eucite in tenebras exteriores. Illi erit stetus, & stridor dentium.*
- Matt. 15. *S. Paulus. Retribuet Dominus in reuelatione Dñi Iesu de calo, cum angelis virtutis eius, in flamma ignis dantis vindictam iis qui non nouerunt Deum, & qui non obediunt Euangelio Domini nostri Iesu Christi: qui pœnas dabunt in interitu aeternas à facie Domini, & à gloria virtutis eius: cū venerit glorificari in sanctis suis.*
- Apoc. 14. *S. Ioannes. Et fumus tormentorū eorum ascendet in secula seculorum: nec habent requiem die ac nocte.*
- Apoc. 16. *Commandauerūt linguas suas pra dolore: & blasphemauerunt Deum cali pra doloribus & vulneribus.*

Vini missi sunt in stagnum ignis ardentis sulphure.
Et qui non inuentus est in libro vite scriptus, missus
est in stagnum ignis.

Apoc. 19.
Apoc. 20.

Vt Pœnitentia, dum viuimus, perpetuas impiorum
in Inferno pœnas auertamus, seria D. Ioan. Chry-
sostomi Admonitio.

EX his Inferni locis nemo nos eruet, non pater, non
frater, non filius, non amicus, non vicinus, non alius
quisquam. Sed si fuerimus ab operibus proditi, omnia
transibunt, & nos omnino peribimus. Quantum ille di-
ues plorauit, & Patriarcham obsecrauit, & petiit La-
zarum mitti? Sed audi quid ad eum Abraham dice-
bat: Chaos magnum firmatum est inter nos & vos: ita-
que nec volentibus illuc licet transire. Quantum roga-
uere virgines illæ coactas pro modico oleo? Sed audi
quid & ille dicant: Ne forte non sufficiat nobis & vobis.
& in nuptialem eas thalamum potuit introducere nemo.
Hæc nos quoque cogitantes, nostræ curam vite geramus.
Quotquot enim duxeris labores, & quotquot supplicia
pertuleris, hæc omnia nihil erunt ad futura bona. Pone
igitur si libet ignem, ferrum, & bestias, & si quid his dif-
ficilius: attamen ne umbra quidem sunt hæc ad illa tor-
menta. Nam hæc quidem cum vehementius incubue-
rint, tunc maxime lenia fiunt, celorem adferentia libe-
rationem, corpore non sufficiente & ad vehementiam &
ad pœnæ longitudinem. Illic verò non ita: sed ambo con-
ueniunt, & prolixitas & excessus, tam in iucundis quàm
tristibus. Dum itaque tempus est, præoccupemus faciem
Domini in confessione: & proiciamus nos ipsos in mare
miserationis Dei, dicentes: Lauabis me, & super cinem
dealbabor. Stetit bonus pastor Deus, vt nos eriperet de
ore leonis, priusquam ille nos absorberet: clamat & nunc
dicens

CAP. XV.
Chryl. Ho-
mil. 49. ad
populū Ant.
Luc. 16.

Matth. 27.

Idem Hom.
22. ad eun-
dem pop.
Psal. 94.
Psal. 10.

Eccl. 27.
Pfal. 40.
Ierem. 3.

Ioan. 12.

Ezech. 18.

Pfal. 94.

Ionas.
Luc. 7.
1. Cor. 15.
1. Tim. 1.
Luc. 23.

Ierem. 17.
Pfal. 40.
Esa. 43.

Pfal. 50.

dicens: Fili peccasti, ne adicias ulterius. Nunquid cadens non resurgit: vel auertens non conuertitur? Conuertimini filij auersi, & sanabo cõtritiones vestras. Non mentitur IESVS, dicens: Non veni vt iudicem mūdum, sed vt saluem mundum. Tantum pœnitentiã agamus: non enim vult mortem peccatoris, quantum vt conuertatur & viuat. Non sic insanus amator dilectam suam amat, vt Deus pœnitentem animam. Vel renocans dicit: Et post hæc omnia dixi: Cõuertere ad me. Talis Domini clementia, neminem ad se currentium auersatur: sed manum porrigit, dicens: Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra. Sed & conuenientia in diuinis sunt auxilia Scripturis. Euaferunt minas Ninuitta per ieiuniũ: meretrix Dñm lachrymis cõciliauit. Paulus peccatum confitens, pœnitentium fit doctor: latro credens paradisi ciuis factus est. Hæc medicamenta capientes, vulnera nostra curemus, dicentes: Sana me Domine, & sanabor. Et, Sana animam meam, quia peccavi tibi. Suscipies enim medicus, dicit: Ego sum qui deleo peccata tua: nec amplius recordabor. Si nõ potes elemosynas facere, cõpungere: si non potes ieiunare, vt Ninuitta, saltem vt meretrix illa peccata lachrymis ablut. Si ieiunare nõ potes, peccata tua redimere: xia ad misericordiam Dei confuge, cum Davide dicens: Misere mei Deus, secundum magnam misericordiã tuam. Misere mei Deus, misere corporis & anima mea: & propter naturã meã infirmitatem, & tuã bonitatem. Tantum desidera curari: salutẽ enim tuã medicus querit: qui errantem ouem conuertit: qui ad malos & bonos vocandos in biniã misit: qui venit peccatores saluos facere, IESVS CHRISTVS Dominus noster: cui laus & honor in secula seculorum. Amen.

LIBER